

Illés Mózes

Tompán dübögött alattunk a farúd. A lovak jobbra fordultak, hetyke ugrándozásuk meglassudott hegynek felfelé. Valaki utánunk kiáltott:

– Hé! Illés Mózes!...

A kiáltás ellebegett felettünk, s a közeli hegyoldalról öblösen hullámozott vissza. Hátrafordultunk. A kisbíró integetett, hogy álljunk meg. A trombitás kisbíró. Az ember azt gondolná, hogy a dobolás annyira hozzátartozik a kisbírói hivatáshoz, mint katonához a puska, paphoz a reverenda. A mi kisbírónk azonban trombitált, marsot fújt egy kiszuperált huszártrombitán. Gyakran hallottam, amint kacskaringós dallamokkal hívta fel a község lakóinak figyelmét nagyfontosságú dolgokra. A lovak is nagyon szerették, a láttán még akkor is táncosan dobálták magukat, mikor nem volt hivatalban. Most éppen lihegve ügetett utánunk. Egyik lábaszára karikára állt s azt kaszálva rúgta előre. Ilyenkor nagyokat döccent. Kezében egy papírlapot lobogtatott.

– A főjegyző küldi. Magának szól, intett rám, s markomba nyomta a cédulát. Tenyerével végigsimította homlokát, fújt egyet-kettőt és elköszönt. Lassan poroszkált visszafelé.

A cédulán ennyi állt a megszólítás után: „Legyen szíves ma este lakásomon felkeresni. Hajdu Menyhért főjegyző”.

Odanyújtottam Mózes bácsinak.

– Ki az a Hajdu Menyhért?

Mózes bácsi megbiztatta a lovakat, majd nagy gondosan körülszemlélte a borús eget, amiből megállapította, hogy a juhokat alighanem lehajtják ezen a héten a havasokból. Aztán válaszolt:

– Idevalósi parasztember. Fuvaros.

Párszáz méteres dökögés után még hozzátette:

– Lent lakik a Vitos bótossal szemközt.

Estére Hajdu Menyhértnél ültem. Nyílt tekintetű erős, zömök ember volt a főjegyző. 34–36 éves lehetett. Mindjárt a velején kezdte:

– Az összeírásnál kiderült, hogy a papot kivéve maga az egyetlen tanult ember itt Csíkszentmártonban. Tudta ezt?

– Nem. Nem ismerem annyira a községet.

– Mivel foglalkozik itt?

– Rönkfát fuvarozok Illés Mózessel.

– Hogy került ide?

Mindennapos történet volt ez akkoriban, röviden elmondtam. Hajdu figyelmesen hallgatott. Nézte a padlót és bakancsa sarkával halkán, ütemesen kocogtatta. Ahogy elhallgattam hosszabb szünet után felsőtestével lassan felém fordult.

– Nem akarna irodában dolgozni?

Váratlanul ért a kérdés. Ránéztem, de nem szóltam

– Nézze, meg kell indítanunk a közigazgatási életet. Szentmárton járási székhely. A község főjegyzőségét ideiglenesen elvállaltam. Főszolgabíró a közeli napokban küld

Brassó. Szükségünk volna egy járásbírósi főjegyzőre. Magára gondoltunk. A származási is megfelelő.

– Az lehet... főjegyző úr. De hát nem is ismernek. Hajdu bólintott.

– Igaz...

– És én semmit sem értek a közjoghoz!

– Én sem.

Hosszabb csend következett, s közben nem találtam semmi ellenérvet. A hiúság különben is úgy ugrált bennem, hogy majd megrepesztett. Ilyen nagy közjogi méltóságokat, hogy főszolgabíró, vagy járásbírósi főjegyző csak nagy ritkán lehetett nálunk látni. Akkor is olyan földöntúli lényként lebegett el velük a hintajuk, hogy nem is foglalkoztunk velük. A mi tudatunkig csak a községi főjegyző ért el. S íme, most Csíkszentmáton község főjegyzője felajánlja, hogy fogadjam el a járásbírósi főjegyzőséget. Tizenkilenc éves voltam.

– Nézze kérem – mondta Hajdu. Nekünk az nagy fényűzés, hogy egy írástudó fiatalember a havasokba jár fenyőrönkökért. Az igaz, hogy maga ott kár nélkül elügyetlenkedhet a favágók között. De egyetlen favágót sem tudok idehozni maga helyett. Azon kívül itt a tél. Ahogy nézem, a ruhája nem a legjobb. Az irodában pedig meleg van.

Ezek józan, reális érvek voltak. De hát nem kellettek nekem érvek. A hidegtől már most nagyon sokat szenvedtem, a ruhám meg...

Hát igen. Legtöbb fájdalmam és keserűségem okozója a Hajdu által is megcsodált gúnya. A farönköket az ember emeli, leteszi, s közben a két karján, ölén, combjain csúsztatja. A hitvány anyagot, ami rajtam volt, naponta morzsolta, szaggatta a fenyő. Az estém jórészt varrással, foltozással teltek el. Mivel néha ilyen, néha olyan színű foltra tettem szert, a ruhám elején már el is tűnt az eredeti szövet, csak tarka foltok összevisszasága mutatkozott. Nincs az a cirkuszi bohóc, aki tarkább köntöst tudna magának tervezni a publikum nevettetésére. Ehhez volt egy agyongyötört kalapom olyan emberek között, akik mind kucsmában jártak. A nadrágom féllábszárig ért. Széle és a bakancs közti területet 8–10 cm széles kékes-lilára fagyott csík töltötte ki mindkét bokám felett. E két bilincs nyomát még évekig viseltem.

De akkor, ott Hajdu Menyhértnél mégis azt gondoltam, hogy az iroda majd jóváteszi és feledteti rongyaimat. Első pénzből veszek három méter házi szőttest és valamelyik szabóval megcsináltatom.

Egy hétig szekereztünk még együtt Mózes bácsival. Bennem az ördög bujkált, s az öreg Mózes bosszantására mindig ki is kíváncszott. Igen sokszor orra alá dörögtem az én magas járási méltóságomat, amibe nemsokára majd beleülök. S bár a szándékom tiszta volt, gyerekes éretlenségem gyakran átbillentett a jó ízlés határán. Az öreg elég szelíden tűrte, néha azonban meg-megtekerte fejét, gondolván, hogy a nadrágos mégiscsak nadrágos, s lám ez sem különb a többenél.

Szombaton aztán jött a trombitás, hozta a kinevezést. Főispáni pecsét volt rajta s minden, ami kellett. Tudomásomra adta egyúttal azt is, hogy hétfőn reggel 8 órakor foglaljam el hivatalomat.

Hétfőn reggel Mózes bácsi nem szekerezett ki. Máskor a hat óra már úton talált bennünket, most hét órakor az öreg kint szöszmötölt az udvaron. Valami dolga van, mondta, s ezzel beértem. Hanem a subáját az utolsó pillanatban kértem el, majdnem foltosan indultam útnak.

Azám, foltosan. Az úton lefelé kezdett rágni, hogy hát azt a subát a meleg irodában le kell vetni, s akkor mi lesz? Erre eddig nem gondoltam. Pedig erre kellett volna ügyelnem jobban, mert a főszolgabíró is, miután megtudakolta, hogy ki vagyok, ajánlatot tett a suba levételére. Valóban az irodában nagyon meleg volt. Álltam vele szemközt, és elöntött a hőség. Ő meg csak mosolygott kedvesen, s várt. Hosszú másodpecék után mozdulnom kellett. Vetettem le a subát lassan, tempósan. Azazhogy félúton megálltam. Az én emberem döbönt tekintete állított meg. Végignézett rajtam. Én is végignéztem magamon, aztán újra magamra húztam a subát. Kínos csend fészkelte közénk, majd megszólalt a főbíró. Mosolygott megint:

– Biztosan van valami elintéznivaló dolga még, ugye?

– Igen..., van még.

– Mert azt a kevés aktát egyelőre magam is fel tudom dolgozni, úgyhogy egy-két napot adhatunk még magának. Kezével pár darab papírlapot emelt fel az asztalról, majd egyenként visszaejtegette őket.

– A kisbíróval üzenek, hogy mikor jöhet, addig is a viszontlátásra, sokszor üdvözlöm.

Kifordultam az ajtón, foltos zsebemben a kinevezéssel. Tudtam, hogy ide többé nem jövök. De hogyan megyek vissza az öreg Mózeshez? Mindig lassabbakat és mindig kisebbeket léptem. Közben töprengtem, mint Mátyás király juhásza, hogy mit hazudhatnék. Az öreg biztosan megszegyenít este, ha hazajön. Elöttem erősen fogyott a hazáig tartó út. Már alig vánszorogtam s még mindig nem találtam ki semmi jó kifogást. Legjobb lesz, ha csendben összeszedem a motyómat, és észrevétlen eltűnök ebből a faluból. Ez lesz a legjobb.

Az udvarról lánccsörgést hallottam. Mózes bácsi még itthon volt, a lovakat fogta be. Sokáig álltam a kiskapuban, majd hirtelen elszánással beléptem. Az ajtót zajtalanul, óvatosan betettem magam mögött és megálltam földresütött szemekkel.

Mózes bácsi talán föl se pillantott, nyugodt, megszokott hangon szólt rám:

– Gyerünk Kálmán, gyerünk, mert este lesz, mire a Mogyorósra érünk. Ágnesnél már készen a tarisnya.

Mint a szabadult madár ugrottam be az udvarra, s nagy buzgón raktam fel a csatlórudat. Tíz perc múlva már a havasi úton kocogtunk fütyörészve, az induláskor lenyelt kisüsti pálinkától.

Budapest, 1959. december 23.